

Thomasson påpekar att det i praktiken var omöjligt för en slav att själv tjäna in den summa som krävdes för ändamålet. Ur den slavägande befolkningens synvinkel sågs förslavade människor i regel först och främst som ekonomiska tillgångar, och det var ägarnas intressen som skulle ses till. Flera av anekdoterna handlar därmed om slavars friköpningsprocesser eller om flyktförsök till andra öar – eller från andra öar till S:t Barthélemy – i syfte att vinna sin frihet, medan många av de behandlade rättsfallen där fria svarta personer var inblandade åtminstone delvis handlar om att påvisa deras rätt till frihet.

Tidigare forskning om Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln har i regel handlat om att reda ut slavhandelns och slaveriets omfång och dess ekonomiska samt politiska betydelse. Thomasson lägger däremot fokus på slaveriets sociala verkningar och den hudfärgsindelade sociala ordningen på S:t Barthélemy, där kolonialförvaltningen febrilt – men i slutändan förgäves – kämpade mot att öns mörkhyade befolkning skulle lyckas skapa och utvidga sitt sociala och ekonomiska handlingsutrymme och slutligen vinna lika rättigheter inför lagen. *Svarta S:t Barthélemy* lyckas med det sällsynta konststycket att samtidigt bjuda på medryckande läsning och komma med en skarp historievetenskaplig analys som placerar strålkastarljuset på Sveriges koloniala förflutna.

Åbo Akademi

EMIL KAUKONEN

Søren Rud & Søren Ivarsson (red.), *Globale og postkoloniale perspektiver på dansk kolonihistorie* (Århus: Aarhus Universitetsforlag 2021). 324 s.

Globale og postkoloniale perspektiver på dansk kolonihistorie är ett nyligen utkommet verk med redaktörer som väljer att utforska dansk kolonialhistoria i en mängd olika perspektiv och inom olika miljöer. Just titelns början, "Globale og postkoloniale", förklarar att det både rör sig om globalhistoria och postkolonial historia. Generellt skulle dessa skolor kunna beskrivas som huvudsakligen empiriska (globalhistoriska) kontra teoretiska (postkoloniala) men här möts de, då artiklarna antingen kan ses som globalhistoriska med klar teoretisk anknytning eller postkoloniala med tydlig empirisk bevisföring. Därmed suddas den arbiträra gränsen mellan dessa ut. Låt mig illustrera bokens kontenta genom att kort beskriva de olika kapitlens innehåll.

Søren Rud, en av bokens redaktörer, inleder med att diskutera dansk historiografi, och menar att tidigare diskussioner har haft två starka, men en

aning motsägelsefulla brister. Dels har koloniserade personer inte betraktats som självständiga aktörer inom koloniala ramverk, dels har de inte framställts som offer, det vill säga människor som utan egen kontroll negativt drabbats av det danska kolonialväldet. Även om dessa två positioner inte står i direkt motsättning till varandra finns det en konflikt mellan dessa perspektiv i termer av agens. Rud utforskar fyra olika studier inom dansk kolonialhistoria och hur de förhåller sig till det koloniserade subjektet inom detta ramverk. Frågan om agens återkommer även när Johan Heinsen diskuterar "tvångsgeografier" i en jämförelse av flykt mellan straffångar i Danmark och Danska Karibien och slavar i Danska Karibien under tidigmodern tid. Kristoffer Edelgaard Christensen argumenterar för möjligheten att göra komparationer mellan koloni och metropol, och applicerar det på förändrade förhållningsätt gentemot bestraffning och husbondeslära, och hur liberala attityder till straff under slutet av 1700-talet tog sig både liknande och olika uttryck i kolonin jämfört med metropolen. Simon Møhlholm Olesen och Kirsten Thisted undersöker Danmarks förhållande till Grönland, där Olesen utifrån Foucaults teorier om guvernamentalitet undersöker hur kolonialadministrationen förhöll sig till grönlänningars rättigheter vad gäller konsumtion och äktenskap. Thisted fokuserar i stället på känslornas historia, där hon berättar om Ingrid Nielsen, som 1926 gifte sig med en grönländsk man och därmed hamnade i ett känslomässigt gränsland mellan kolonizatör och koloniserad.

Vi rör oss närmare Sveriges kolonialhistoria när Mathias Danbolt diskuterar metodisk nationalism, och hur Danmarks påverkan på Finnmarks samebefolkning tenderar att placeras in i norsk historiografi, en historiografi som bortser från samers egna nationskoncept som även sträcker sig in i Sverige, Finland och Ryssland. Ann-Sofie N. Gremaud utforskar Islands position som en dansk kryptokoloni, ett koncept från antropologen Michael Herzfeld, där Islands position som både marginaliserad från och central för nordisk identitet väcker frågor om vad Islands självständighet har inneburit. Gunvor Simonsen diskuterar afrikaners närvaro i Köpenhamn, och hur de blev lingvistiskt markerade som förslavande genom uttrycket "neger", samt hur denna klassificering följde med dem från kolonin till metropolen. Avslutningsvis diskuterar Søren Ivarsson, antologins andre redaktör, danska officerares etablering av en inhemsk militärpolis i Siam under slutet av 1800-talet, och – utifrån sociologen Timothy Mitchells teori om stats-effekten – hur en utförlig byråkrati och dokumentering lade grunden till statspraktiker.

Som framhållits rör sig boken både teoretiskt och geografiskt från plats till plats. Varje text inleds därtill med en kort beskrivning av ett eller två centrala teoretiska begrepp den bygger på, vilket både informerar läsare

som är obekanta med flera postkoloniala begrepp, men öppnar även upp för artiklarna att kunna dyka in i sina ämnen utan alltför mycket teoretisk redogörelse. Texterna är generellt sett välskrivna. Själv tyckte jag att Ruds diskussion om agens var provokativ men uppfriskande och att Simonsens illustration om afrikaners upplevelser i Köpenhamn var väldigt spännande. Thistedts berättelse om Ingrid Niensens känslospel som gränsöverskridande person i en kolonial miljö visar på emotionsanalyser som inte enbart engagerande utan även historiografiskt produktiva verktyg. Utöver detta måste man säga att denna bok är väldigt snygg. Alla artiklar har bildmaterial, även om de i vissa fall är mer illustration än exempel.

Det är inte svårt att se hur flera av de ämnen som tagits upp skulle kunna appliceras på ett svenskt material, såsom St Barthélemy, Sápmi eller Nya Sverige, eller svensk närvaro inom en global värld. Gremauds diskussion om Island som en dansk kryptokoloni väcker frågan om Sveriges relation till Finland kan lämpa sig för en liknande analys. Med det sagt vill jag varna för att förutsätta likheter mellan Sverige och Danmark där de inte finns. Som den senaste konferensen arrangerad av Society for the Advancement of Scandinavian Studies i Puerto Rico 2022 visade, så finns det ett mycket rikt material för att utforska skandinavisk kolonialism, något denna antologi understryker. Dock bör detta inte ihopblandas med någon sorts skandinavisk kolonial essens, där våra gemensamma kulturella mönster skulle leda till två koloniala statsapparater som var lika i kvalitet, men olika i kvantitet och möjlighet. I grund och botten rör sig antologin om just Danmark, men sättet på vilket Danmarks koloniala förflutna undersöks är en rik inspirationskälla för nuvarande och framtida svensk forskning.

Uppsala universitet

ALE PÅLSSON

Leif Lewin, *Ödesåret 1809: Hur Sveriges historia kunde ha blivit annorlunda* (Göteborg: Bokförlaget Daidalos 2021). 181 s.

Händelserna kring den sista i en serie revolutionära förändringar i Sverige under 1809 är temat för Leif Lewins bok *Ödesåret 1809*. Året var utan tvekan en vattendelare i svensk politisk historia. Den nya grundlagen och statskicket satte en ram för Sveriges fortsatta utveckling och förde landet in på en mer stabil utvecklingsbana än vad som gällt under tiden före 1809.

Historien om 1809 förtjänar således att återberättas och omgestaltas, inte minst för att nya generationer kan inspireras att ta del av händelseförloppet och motiveras att med nya perspektiv analysera vad som hände och vad det